

A. Gergely András

Sárkányos verzió

Nyári középiskolai olvasótábort szervezett (a korábban Erdély-szerte sokfelé szerveződő) Fábián Zoltán olvasótábor hatvani és erdélyi gimnazistáknak *Mítoszok között* címmel. A cél az volt, hogy a „különböző történelmi népek világ és ember teremtésére vonatkozó mítoszaival és az ezekhez kapcsolódó motívumokkal, szimbólumokkal ismerked[j]ünk meg más-más aspektusból, különös tekintettel azok napjainkban betöltött szerepére, hatásaira valamint megjelenésükre a kortárs irodalmi művekben.”¹ Eközben egy frissen megjelent kötetben, mely a „kézikönyv a teremtéshez” címet viseli, áll a következő szöveg: „A mítosz pszichológiai és irodalmi műfaj, nem tudomány. A mítosznak célja van, nem hitelessége” (Szunyogh 2017:15).

Persze, mítosz és identitás, múlt-kép és hovátartozás, tudás és hit, irodalom és mindennapi mitológiák... – nemcsak a tankönyvek és néphistóriák részei, kultuszok és szertartások, vallások vagy mitológiák építőelemei. Hanem velünk élő univerzumok is. Persze kérdés, melyik van előbb: az identitás épít mítoszt, vagy a mítoszok élnek tovább az identitásban, a saját hovátartozás építésében? De még így is kérdés marad: „felülről” kapott, „kívlől” érkező-e a mítosz, vagy hősei, helyszínei a saját terünk komponensei. S vajon historikusan tagolt, közösségből fakadó vagy intézményes/szokásjogi elemek alkotják-e az identitást? Belülről épül, vagy kölcsönvett hovátartozások vannak, s ezek mit érnek? Mi vagyunk-e még a jelenben, ha tartjuk magunkat mítoszokhoz, hiszünk mítoszokban vagy tisztelünk mítoszokat...? Vagy épp ellenkezőleg: pont akkor nem vagyunk már, mikor feledjük a mítoszok mindennapi jelenlétét? S ha a modern világokban még jelen vannak az archaikus világok mítoszai, a „primitív” világok szertartásai, tabui és kivételességgel megtisztelt szokásai, akkor egy modern nemzet, nemzetállam vajon lehet-e mítosz-építő, mítosz-fenntartó? S lehet-e (állam ellen vagy minden ellen is) mítoszformáló, tudás-alakító? Avagy (Kerényi Károly szavaival) „[a] mitológia megmagyarázza önmagát és mindent a világon”.² S a magyarázatok lehetőségei között ott van-e a jelenkor értő értelmezése, megannyi változatban is? Mítosz-e a modernitás? Vagy épp a narratíva, a róla való beszéd lett csupán modernné?

¹ *Mítoszok között*. Fábián Zoltán olvasótábor, Grassalkovich Művelődési Ház, Hatvan – OSI – Kézdivásárhely, Vigadó Művelődési Ház. Szálka, 2017. 07.31. – 08. 13. http://olvasotabor.hu/friss_hirek

² <https://www.elte.hu/karpat-medencei-nyari-egyetem/szakmai-programok/tarsadalomtudomany>

És milyen a modernitás, amikor nem mitikus? Meg hát fordítva is: hányféle modernitászmező, társadalmi játszma alkotja a mítoszt, vagy ha még sincs ilyesmi, miként lesz mitikussá az a színtér, melyen idővel már a modernitás jegye maga a mítoszalkotás lehetősége is. S a mitológia vajon azonos, rokon-e a mítosszal, a mítoszok elbeszélésével, a mitikus lények országával, a magunk lehetségesen mitikus szerepeivel, a modernitás mítoszával...?

Ha választ adhatnék mindezekre, magam sem volnék *aga* a magam mivoltában. Az olvasótáborban, ahol e mítoszképződések és -kutatások néhány témaköréről meséltem, másnap mellém szegődött egy kitartóan megszállott tekintetű leányka, s föltekerte az egyperces kérdést: mindig is érdekelte, roppant sokféle módon próbált foglalkozni, olvasni, tájékozódni, sőt minden figyelemre érdemes előfordulását is gyűjteni próbálja, ezért most kertelés nélkül rákérdez: a sárkányok érdeklik, s lehet-e őket antropológiául kutatni...? Természettörténeti, régészeti, vizuális ábrázolási, mesei, szörnyesztétikai, pszichológiai, filmi ábrázolásokból is kiadós tárháza van, mindent elolvas, ami „sárkányos” ... – de vajon antropológiai szempontból hogyan kutathatók...?

Persze, ha „a mítosz pszichológiai és irodalmi műfaj, nem tudomány...”,³ mit is kezdenénk a magunk tudományoskodásával, ha a „teremtési kézikönyv” erről lebeszél...?

Egy percbe most ennyi fér. Továbbiakba majd a válasz-lehetőségek is talán. Saját és közös sárkányaink, kutatásuk, megértésük, kisebbségi helyzetük, identitásformálódásuk, alakváltozásuk, mitizálódásuk, meg analógiáik is, persze. Olvasótábori sárkányainkról már nem is szólva...

Felhasznált irodalom

1. Szunyogh Szabolcs (2017): Védtelen istenek. Kézikönyv a teremtéshez. Noran Libro Kiadó, Budapest

³ lásd Szunyogh (2017)

Szemle

válogatott aktualitások | konferencia ajánló | publikációs felhívások |
ösztöndíjak, tanulmányi lehetőségek | film- és olvasmány ajánló

